

וּלְמִדִּים מִכָּר, מִהַּ מִמָּא שְׁהַתּוּרָה דַּחְתָּה לַפֶּסַח שְׁנִי, הֵינּוּ שְׁפִשְׁק
 בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת – שְׁבַמְצִיאוֹת יֵשׁ בְּאַפְשֻׁרוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת אֶת הַפֶּסַח
 בְּרֹאשׁוֹן, שְׁהָרִי הוּא נִמְצָא כֹּאן לַפְּנִינִי, וְאֵינִי עוֹשֶׂה, מִשּׁוֹם שְׁהַתּוּרָה
 אִסְרָה עָלָיו לַעֲשׂוֹת בְּרֹאשׁוֹן, אִם דֶּרֶךְ רְחוֹקָה נָמִי – אִם מִי שְׁהוּא
 בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה שְׁנִדְחָה לַפֶּסַח שְׁנִי, מְדוּבָר בְּאוֹפֶן שְׁפִשְׁק בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת
 – שִׁישׁ לוֹ אִפְשֻׁרוֹת לַעֲשׂוֹת אֶת הַפֶּסַח בְּרֹאשׁוֹן, שִׁישׁ לוֹ שְׁלִיחִים
 שִׁישְׁחֻטּוֹ עֲבוּר, וְאֵינִי עוֹשֶׂה – וְהַתּוּרָה אִמְרָה שְׁאִינוּ יֹכֵל לַעֲשׂוֹת,
 וְנִדְחָה לַגְּמָרִי מִעֲשִׂיית הַפֶּסַח בְּרֹאשׁוֹן. וּמוֹכַח כִּרְבַּ שֶׁשֶׁת, שְׁמִי
 שְׁהוּא בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה אֵינוֹ עוֹשֶׂה פֶּסַח בְּרֹאשׁוֹן אִם שִׁישׁ בְּאַפְשֻׁרוֹתוֹ
 לַשְׁחֻט עַל יְדֵי אַחֲרִים.
 הַגְּמָרָא דַּחְתָּה אֶת רֵאִיית רַב שֶׁשֶׁת: וְרַב נִחְמָן אָמַר לָךְ, אִי אִפְשָׁר
 לְהוֹכִיחַ מִרְבִּי עֲקִיבָא שְׁאִין שׁוֹחֲטִים עֲבוּר הַנִּמְצָא בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה,
 כִּיּוֹן שִׁרְבִי עֲקִיבָא לְמַעְמֵיהּ – לְשִׁיתּוֹ, דְּקִסְפָּר, אִין שׁוֹחֲטִין וְיוֹרְקִין
 עַל מִמָּא שְׁרִין, כְּלוּמַר, אִין אַחֲרִים יֹכֵלִים לַשְׁחֻט וּלְזַרוֹק אֶת הָדָם
 עֲבוּר הַנִּמְצָא מִשְׁרָץ, אִם שְׁהוּא טֵמֵא רַק עַד הָעֶרֶב, וְיֹכֵל לִטְבֹּל
 וּלְהַטְהֵר הַיּוֹם וּלְאִכּוֹל אֶת הַפֶּסַח בְּלִילָה. וְלִכָּךְ לּוֹמַד רַבִּי עֲקִיבָא
 מִטֵּמֵּא, כִּשֶּׁם שְׁטֵמָא אִם אִם סִיפֵךְ בִּידוֹ לַעֲשׂוֹת, כְּגוֹן שְׁבַעֲרַב יְהִידָה
 טְהוֹר וְיֹכֵל לְאִכּוֹל אֶת פֶּסַח, אִם עַל פִּי כֵּן אִין אַחֲרִים שׁוֹחֲטִים
 וְזוֹרְקִים עֲבוּר, כִּיּוֹן שְׁהַתּוּרָה דַּחְתָּה אוֹתוֹ לַגְּמָרִי מִפֶּסַח רֹאשׁוֹן, אִם
 הַנִּמְצָא בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה שִׁסִּיפֵךְ בִּידוֹ לַעֲשׂוֹת, כְּגוֹן שְׁבַעֲרַב יֹכֵל לְבֹא
 וּלְאִכּוֹל אֶת הַפֶּסַח, אִין אַחֲרִים שׁוֹחֲטִים עֲבוּר, וְאֵינִי מִכָּרָא (לִיח)
 [לִי] – אֲבָל אֲנִי טוֹבֵר בְּמִמָּא דְּאִמְרִי שׁוֹחֲטִין וְיוֹרְקִין עַל מִמָּא שְׁרִין –
 שְׁאֲחִירִים שׁוֹחֲטִים אֶת הַפֶּסַח עֲבוּר טֵמֵא שְׁרִין, כִּיּוֹן שְׁטֵמָאוֹתוֹ רַק
 יוֹם אֶחָד, וְיֹכֵל לְאִכּוֹל אֶת הַפֶּסַח בְּלִילָה, וְטֵמֵא שְׁהַתּוּרָה דַּחְתָּה
 לַפֶּסַח שְׁנִי, הוּא דוּוֹקָא בְּטֵמֵא שְׁבַעֲרַב יָמִים, שְׁאִינוּ יֹכֵל לְהַטְהֵר עַד
 הָעֶרֶב, אִם כִּךְ גַּם מִי שְׁהוּא בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה וְיֹכֵל לְבֹא לִירוּשָׁלַיִם
 בְּלִילָה, יֹכֵלִים אַחֲרִים לַשְׁחֻט עֲבוּר.
 הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא שְׁמִבְּאֵרְתָּ מִי הֵם הַנִּדְחִים לַפֶּסַח שְׁנִי,
 וּמוֹכִיחָה מִמֶּנָּה כִּרְבַּ נְחֻמִּין: תִּנּוּ רַבִּין בְּרִייתָא, אֱלֹו שְׁעִישִׁין אֶת
 הַפֶּסַח הַשְּׁנִי, תִּנּוּ וְהִנּוּת, הַמְצֻרְעִין וְהַמְצֻרְעוֹת, [וְנִדּוּת] וּבִעְלִי
 נִדּוּת וְהִיזְלִדוּת, שְׁלֹא יִכְלּוּ לַעֲשׂוֹת אֶת הַפֶּסַח הַרֹאשׁוֹן מִחֻמַּת
 טֹמְאוֹתָם, שְׁכֵל אֱלֹו הֵם טֹמְאִים טֹמְאָה אֲרוּכָה, וְאֵינִם יֹכֵלִים
 לִטְבֹּל בְּאוֹתוֹ יוֹם וּלְאִכּוֹל אֶת הַפֶּסַח בְּלִילָה, וְכֵן הַשְּׁנִי וְהַנּוֹסִין
 וְהַמְצֻרְעִין, וְטֵמֵא [טֵמֵא מֵת] וְשִׁתָּה דֶּרֶךְ רְחוֹקָה. מִקְשָׁה הַבְּרִייתָא:
 אִם כִּךְ שְׁאֵף הַשְּׁנִי הַנּוֹסִים וְהַמְצֻרְעִים נִדְחִים לַפֶּסַח שְׁנִי, לָמָּה
 נִמְצָא בְּתוֹרָה דּוּוֹקָא מִמָּא שְׁנִדְחָה לַפֶּסַח שְׁנִי.
 הַגְּמָרָא מְפַסֶּקָה בְּאַמְצַע הַבְּרִייתָא כְּדִי לְהַקְשׁוֹת עֲלֶיהָ: מִהַּ מִקְשָׁה
 הַבְּרִייתָא לָמָּה נִמְצָא טֵמֵא, הִרִי הַתּוּרָה צְרִיכָה לְכַתּוּב טֵמֵא
 שְׁנִדְחָה לַפֶּסַח שְׁנִי כְּדִי לְלַמְּדוֹ דְּאִי בְּעִי לְמִיעֲבַד בְּרֹאשׁוֹן לֹא
 שְׁכִינָן לִיח – שְׁאֵף אִם הוּא רֹצֵה לַעֲשׂוֹת אֶת הַפֶּסַח בְּרֹאשׁוֹן עַל
 יְדֵי אַחֲרִים אֵינוֹ יֹכֵל וְנִדְחָה לְשִׁנִּי, וְאֵינוֹ כְּשֹׂאֵר הָאֲנוּסִים שְׁאֵם
 רֹצֵה לַעֲשׂוֹת בְּרֹאשׁוֹן, יֹכֵלִים לַעֲשׂוֹת כֵּן.
 מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: אֱלֹא כִּי יֵשׁ לְגִרּוֹס בְּקוּשִׁיית הַבְּרִייתָא, אִם כֵּן לָמָּה
 נִמְצָא דֶּרֶךְ רְחוֹקָה שְׁנִדְחָה לַפֶּסַח שְׁנִי, וְלֹא מִזְכֵּר בְּתוֹרָה אֶת כָּל
 הָאֲנוּסִים הָאֲחֵרִים. וּמִתְרַצֵּת הַבְּרִייתָא: הֵטַעַם שְׁהַתּוּרָה כְּתִבָּה
 'דֶּרֶךְ רְחוֹקָה' הוּא כְּדִי לְפֻסְרוֹ מִן הַתְּרָת, לְלַמְּדוֹ שְׁאֵף מִי שְׁלֹא
 הִקְרִיב אֶת הַפֶּסַח בְּרֹאשׁוֹן מִשּׁוֹם שְׁהִידָה בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה פְּטוּר מִכְּרַת,
 וְאִם שִׁיכֵל לְהִזְהֵר שְׁלֹא לְהִידּוֹת בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה.
 הַגְּמָרָא מְדִיִּיקָה מִהִבְרִיתָא כִּרְבַּ נְחֻמִּין: וְכִמָּא דְּאִמְרִי הוֹרֵצָה – וּמִכָּר
 שְׁהַבְּרִיתָא מִקְשָׁה לְמַה נֶּאֱמַר דֶּרֶךְ רְחוֹקָה, וְלֹא מִתְרַצֵּת שְׁהַתּוּרָה
 מִשְׁמִיעָה לָנוּ שְׁהַנִּמְצָא בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה נִדְחָה אִם אִם רֹצֵה לַעֲשׂוֹת
 אֶת הַפֶּסַח בְּרֹאשׁוֹן עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, מִוֹכַח כִּרְבַּ נְחֻמִּין שְׁהַנִּמְצָא בְּדֶרֶךְ
 רְחוֹקָה יֹכֵל לְשַׁלּוֹחַ שְׁלִיחַ לַעֲשׂוֹת עֲבוּר אֶת הַפֶּסַח בְּרֹאשׁוֹן, אֲבָל
 לִרְבַּ שֶׁשֶׁת שְׁטוֹבֵר שְׁדֶּרֶךְ רְחוֹקָה נִדְחָה לַפֶּסַח שְׁנִי אִם אִם יֹכֵל
 לַשְׁחֻט עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, לֹא קֶשֶׁה מְדוּעַ נֶאֱמַר 'דֶּרֶךְ רְחוֹקָה' שְׁהִידָה
 צְרִיכָה הַתּוּרָה לְהַשְׁמִיעַ לָנוּ שְׁנִדְחָה לַפֶּסַח שְׁנִי אִם שִׁיכֵל לַשְׁחֻט
 עַל יְדֵי שְׁלִיחַ.
 שְׁנִינִי לְעִיל בְּרִייתָא שְׁנִשִּׁים [כְּגוֹן נִדּוּת וְיִזְלִדוּת] חִיבוֹת בַּפֶּסַח
 שְׁנִי. הַגְּמָרָא מִקְשָׁה עַל כִּךְ סְתִירָה מִבְּרִייתָא אַחֲרָת: אִשָּׁה בְּשִׁנִּי מִי

מִיחִיבָא – וְכִי אִשָּׁה חִיבוֹת בַּפֶּסַח שְׁנִי, וְהָא תִּנּוּת – וְהָא שְׁנִינִי
 בְּרִייתָא, וְיֹכֵל לֹא יִהְיֶה עוֹשֶׂה אֶת הַשְּׁנִי אֱלֹא מִמָּא נִפְשׁ – [טֵמֵא מֵת]
 וְשִׁתָּה דֶּרֶךְ רְחוֹקָה, שְׁמִפּוֹרְשִׁים בַּפֶּסַח [בְּמִדְּבָר ט ט] שְׁנִדְחִים לַפֶּסַח
 שְׁנִי, אֲבָל וְכֵן וְכִמְצוּרְעִין וּבִעְלִי נִדּוּת, שְׁלֹא יִכְלּוּ לַעֲשׂוֹת אֶת הַפֶּסַח
 בְּרֹאשׁוֹן מִחֻמַּת טֹמְאוֹתָם, מִיּוֹן שְׁגַם הֵם נִדְחִים לַפֶּסַח שְׁנִי, תִּלְמִיד
 לוֹמֵר (ש) לְגַבִּי פֶסַח שְׁנִי, 'אִישׁ אִישׁ כִּי יִגַּע בְּמֵת', אֲלֹא כְּתִבָּה 'טֵמֵא', מִשְׁמַע
 שְׁהַתּוּרָה לֹא כְּתִבָּה 'אִישׁ כִּי יִגַּע בְּמֵת', אֲלֹא כְּתִבָּה 'טֵמֵא', מִשְׁמַע
 שְׁכֵל הַטֵּמְאִים נִדְחִים לַפֶּסַח שְׁנִי, וּמִתְרַצֵּת 'לִנְפֶשׁ' דּוֹרְשִׁים דְּרִשָּׁה
 אַחֲרָת, כְּמִבּוּאָר לְעִיל (טו). וּמִכָּר שְׁלֹא מִזְכֵּר בְּרִייתָא זְכוּת
 וְיִזְלִדוּת נִדְחוֹת לַפֶּסַח שְׁנִי, מִשְׁמַע שְׁנִשִּׁים אֵינִן עוֹשׂוֹת אוֹתוֹ, וְשְׁלֹא
 כְּדִבְרֵי הַבְּרִייתָא שְׁהוּבָא לְעִיל.
 מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: לֹא קָשְׁיָא, הָא הַבְּרִייתָא שְׁמִבּוּאָר בַּהּ שְׁנִשִּׁים
 עוֹשׂוֹת פֶּסַח שְׁנִי, רַבִּי יוֹסִי הִיא, שְׁטוֹבֵר לְעִיל (א) שְׁנִשִּׁים חִיבוֹת
 בַּפֶּסַח שְׁנִי. הָא הַבְּרִייתָא שְׁפּוֹטֶרֶת נִשִּׁים מִפֶּסַח שְׁנִי, רַבִּי יְהוֹדָה וְרַבִּי
 שְׁמַעוֹן הִיא, שְׁטוֹבֵרִים (ב) שְׁאִין חִיבוֹת בַּהּ.
 הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא שְׁנִחְלָקוּ בַּהּ תִּנּוּתִים לְגַבִּי מִי שְׁלֹא עִשָּׂה
 פֶּסַח רֹאשׁוֹן בְּמִזִּיד, וְאֵת הַשְּׁנִי לֹא עִשָּׂה בְּשׁוּגָה, אוֹ אִפְּיִלוֹ אִם עִשָּׂה
 אֶת הַשְּׁנִי, הָאִם חִיב כְּרַת עַל שְׁהִידָה בְּרֹאשׁוֹן, וְכֵן אִם לֹא עִשָּׂה אֶת
 הַרֹאשׁוֹן בְּשׁוּגָה וְאֵת הַשְּׁנִי לֹא עִשָּׂה בְּמִזִּיד, הָאִם חִיב כְּרַת עַל
 הַשְּׁנִי בְּלִבְד: תִּנּוּ רַבִּין בְּרִייתָא, מִי שְׁלֹא עִשָּׂה פֶּסַח רֹאשׁוֹן בְּמִזִּיד,
 חִיב כְּרַת עַל הַרֹאשׁוֹן, אִם אִם בַּפֶּסַח שְׁנִי הִידָה שׁוּגָה, וְאִם לֹא עִשָּׂה
 אֶת הַשְּׁנִי בְּמִזִּיד, חִיב כְּרַת עַל הַשְּׁנִי, אִם אִם בְּרֹאשׁוֹן הִידָה שׁוּגָה,
 דְּבָרִי רַבִּי. רַבִּי נִחְמָן אָמַר, אִם לֹא עִשָּׂה אֶת הַרֹאשׁוֹן בְּמִזִּיד, חִיב
 כְּרַת עַל הַרֹאשׁוֹן, אִם אִם עִשָּׂה אֶת הַשְּׁנִי, שִׁישׁ חִיב כְּרַת עַל
 הַרֹאשׁוֹן בְּלִבְד, וְכִמְצוּר עַל הַשְּׁנִי אִם אִם הוּדִיד בּוֹ, אִם אֶת הַרֹאשׁוֹן
 לֹא עִשָּׂה בְּשׁוּגָה, שְׁאִין כְּרַת עַל הַשְּׁנִי. רַבִּי חֲנִנְיָא בֶּן עֲקִיבָא אָמַר,
 אִם [עַל] הַרֹאשׁוֹן אִם הוּדִיד בּוֹ, אֵינוֹ חִיב כְּרַת, אֱלֹא אִם כֵּן לֹא עִשָּׂה
 בְּמִזִּיד אִם אֶת הַשְּׁנִי, אֲבָל אִם עִשָּׂה אֶת הַשְּׁנִי אוֹ שְׁשִׁגָּה בּוֹ פְּטוּר
 מִכְּרַת.
 הַגְּמָרָא תוֹלָה אֶת מַחְלוקֶת רַבִּי וְרַבִּי נִחְמָן בְּמַחְלוקֶתָם בְּמִקּוֹם אַחֵר:
 וְאִדּוּ לְמַעְמֵיהּ – וְדָבָר זֶה שְׁאִמְרוּ רַבִּי וְרַבִּי נִחְמָן, לְשִׁיתָם אִמְרוּהוּ,
 דִּתְנִינָא – שְׁשִׁנִּי בְּרִייתָא, פִּי שְׁנִינִי בִּין שְׁנִי פֶסַח – בִּין פֶּסַח
 רֹאשׁוֹן לְשִׁנִּי, וְכֵן קָמֵן שְׁחִידוֹל – וְשִׁנְעִשָׁה גִּירוּלָא בִּין שְׁנִי פֶסַח,
 חִיב לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנִי, דְּבָרִי רַבִּי. רַבִּי נִחְמָן אָמַר, כֹּל שְׁזָקוֹק לְרֹאשׁוֹן
 זָקוֹק לְשִׁנִּי, וְכֹל שְׁאִין זָקוֹק לְרֹאשׁוֹן אֵין זָקוֹק לְשִׁנִּי, כְּלוּמַר, מִי שְׁהִידָה
 חִיב בַּפֶּסַח רֹאשׁוֹן וְלֹא עִשָּׂא, יֵשׁ לוֹ חִיב לַעֲשׂוֹת אֶת הַשְּׁנִי, וְכִי
 שְׁלֹא נִתְחַיֵּב בַּפֶּסַח רֹאשׁוֹן, שְׁהִידָה גּוֹי אוֹ קֶטֶן שְׁפִטוֹר מִכָּל הַמְצֻוֹת,
 אִין לוֹ חִיב גַּם בַּפֶּסַח שְׁנִי.
 הַגְּמָרָא מְבִאֵרֶת אֶת סְבָרוֹת מַחְלוקֶתָם: בְּמִיָּלָנִי – בְּמִה
 נִחְלָקוּ רַבִּי וְרַבִּי נִחְמָן וְרַבִּי חֲנִנְיָא בֶּן עֲקִיבָא. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: רַבִּי
 כְּבֵר, פֶּסַח שְׁנִי רָגֵל – [חג] בְּפִנֵּי עֲצֻמּוֹ הוּא, וְאִין לוֹ שְׁיִיכוּת לְרֹאשׁוֹן.
 לִכָּךְ אִם אִם לֹא נִתְחַיֵּב בַּפֶּסַח רֹאשׁוֹן, שְׁהִידָה גּוֹי אוֹ קֶטֶן, חִיב
 לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנִי, שְׁהוּא רָגֵל בְּפִנֵּי עֲצֻמּוֹ, וְכֵן אִם שְׁגַג בְּרֹאשׁוֹן
 וְהוּדִיד בְּשִׁנִּי, חִיב כְּרַת עַל הַשְּׁנִי בְּלִבְד. וְרַבִּי נִחְמָן כְּבֵר, פֶּסַח שְׁנִי
 תְּשֻׁלוּמִין דְּרֹאשׁוֹן הוּא, דְּהֵינּוּ מִי שְׁהִידָה חִיב בְּרֹאשׁוֹן וְלֹא עִשָּׂא,
 נִתְנָה לוֹ אִפְשֻׁרוֹת לְהַשְׁלִימּוֹ, לִכָּךְ גֵּר וְקָטָן שְׁלֹא הִיוּ חִיבִים
 בְּרֹאשׁוֹן, אֵינִם חִיבִים גַּם בְּשִׁנִּי, שְׁאִינִם צְרִיכִים לְהַשְׁלִים אֶת
 הַרֹאשׁוֹן, וְכֵן אִם שְׁגַג בְּרֹאשׁוֹן וְהוּדִיד בְּשִׁנִּי פְּטוּר, שְׁהִידָה אֵינוֹ חוֹבָה
 בְּפִנֵּי עֲצֻמּוֹ אֲלֹא תְּשֻׁלוּמִים לְרֹאשׁוֹן, וּבְרֹאשׁוֹן הִרִי שְׁגַג, אֲבָל תְּקִינִי
 לְרֹאשׁוֹן לֹא מְתַקֵּן לִיח – עֲשִׂיתָ פֶּסַח שְׁנִי אֵינֶה מִתְקַנֶּת אֶת חִיבוֹ
 הַכְּרַת הַמְּגִיעַ לְמִי שְׁלֹא הִקְרִיב אֶת הַפֶּסַח בְּרֹאשׁוֹן, וְלִכָּךְ אִם הוּדִיד
 בְּרֹאשׁוֹן חִיב אִם עִשָּׂה אֶת הַשְּׁנִי, וְרַבִּי חֲנִנְיָא בֶּן עֲקִיבָא כְּבֵר,
 שְׁנִי תְּקִינָא דְּרֹאשׁוֹן הוּא – עֲשִׂיתָ פֶּסַח שְׁנִי מִתְקַנֶּת אֶת פֶּסַח רֹאשׁוֹן
 מִחֻבוֹת הַכְּרַת שְׁלֹו, שְׁאֵם הוּדִיד בְּרֹאשׁוֹן וְעִשָּׂה אֶת הַשְּׁנִי אוֹ שְׁשִׁגָּה
 בּוֹ, פְּטוּר מִכְּרַת עַל הַרֹאשׁוֹן, כִּיּוֹן שְׁהִידָה הוּא גֵּמֵר חִיבוֹת הַכְּרַת עַל
 הַרֹאשׁוֹן, וְרַק כֹּאשֶׁר הוּדִיד בְּשִׁנִּיהֶם חִיב כְּרַת.
 הַגְּמָרָא מְבִאֵרֶת מִנֵּין לְמַד כָּל אֶחָד אֶת שִׁיתָת: וְשִׁלְשָׁתָן – [רַבִּי, רַבִּי
 נִחְמָן וְרַבִּי חֲנִנְיָא בֶּן עֲקִיבָא] מְקַרְא אֶחָד דְּרִשָּׁו – מִפֶּסַח אֶחָד לְמַדוֹ
 כָּל אֶחָד כְּשִׁיתָתוֹ, שְׁנִאֲמַר (בְּמִדְּבָר ט ט) 'וְהָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא מְהוּר וְכִרְדָּה

המשך ביאור למס' פסחים ליום שבת קודש עמ' א

1 לֹא הָיָה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ, כִּי קָרַבַּן
2 ה' לֹא הִקְרִיב בַּמִּזְבֵּחַ, חֲטָאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא. וְנִחְלְקוּ כִּיצַד
3 לְדִרוֹשׁ אֶת הַפֶּסֶחַ, רַבִּי סָבֵר, שְׁדוּרְשִׁים כֵּךְ, 'וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח
4 וְנִכְרְתָה', הֵינּוּ דִלָּא עָבַד בְּרֵאשׁוֹן – שֶׁלֹּא עָשָׂה אֶת הַפֶּסַח הֵרֵאשׁוֹן,
5 וְעַל כֵּךְ אֹמֶרֶת הַתּוֹרָה 'וְנִכְרְתָה' שְׁחִיב כֵרֶת, אִי נִפְי – הַתּוֹרָה
6 אֹמֶרֶת אֹפֶן נֹסֵף שִׁישׁ בּוֹ חִיּוֹב כֵרֶת, אִם 'קָרַבַּן ה' לֹא הִקְרִיב

7 בַּמִּזְבֵּחַ, דֵּהֵינּוּ, שֶׁלֹּא הִקְרִיב אֶת הַפֶּסַח בְּשָׁנִי [כֹּאשֶׁר חִיּוֹב בּוֹ, שֶׁלֹּא
8 עָשָׂה אֶת הֵרֵאשׁוֹן], וְעַל כֵּךְ מִלְּמַד הַמֶּשֶׁךְ הַפֶּסֶחַ 'חֲטָאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ
9 הַהוּא', שְׁגַם הוּא חִיּוֹב כֵרֶת.
10 שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: וּמַפְּאִי (דֵּהֵא) [דֵּהֵאִי] – וּמִנִּין שְׁתִּיבוֹת אֵלּוֹ 'חֲטָאוֹ
11 יִשָּׂא' הַמּוֹזְכְּרוֹת בַּפֶּסֶחַ, מִשְׁמַעַן שְׁחִיב בְּרֵת הוּא, הֵרֵאשׁוֹן לֹא נֹאמַר
12 בַּפֶּסֶחַ רַק 'חֲטָאוֹ יִשָּׂא' וְלֹא יוֹתֵר מִכֵּךְ.

פסחים דף צג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קלה

וְלַחֲוִין – מהעיר מודיעים שהיא סמוכה לירושלים, וממנה כלפי
חוץ רחוק יותר מירושלים, זו היא דרך רחוקה, וּבְמִדְתָּהּ לָכֵל רֹחַ
– ובמידת המרחק שמצד העיר מודיעים לירושלים, כן הוא שיעור
דרך רחוקה לכל צד מצידי ירושלים, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר, אפילו אם הוא עומד מֵאִיִּסקופת – ממפתן הַעֲזָרָה וְלַחֲוִין,
נחשב כעומד בדרך רחוקה ופטור מלהקריב את הפסח בזמנו, אף
שהוא בתוך ירושלים. אָמַר (לִיה) רַבִּי יוֹסִי רַאִיָּה לְדַבְרֵי רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר, לְפִיכָךְ נִקְוֶה – לכן ישנה בתורה נקודה על האות ה'
שבתִיבִית 'רְחוֹקָה' (במדבר ט ז), כדי למעט ולומר, לֹא מִפְּנֵי שְׂרָחֹק
וְדֹא – לא מפני שהוא רחוק ממש מירושלים הוא פטור מלעשות
את הפסח בזמנו, אֲלָא אף העומד מֵאִיִּסקופת הַעֲזָרָה וְלַחֲוִין נחשב
כעומד בדרך רחוקה, אף שהוא בתוך ירושלים.

גמרא

שנינו במשנה בדברי רבי עקיבא, שהעומד בחצות יום ארבעה
עשר בניסן מן המודיעים ולחין, זו היא דרך רחוקה, הגמרא
מבארת מהו המרחק שבין מודיעים לירושלים: אָמַר עוֹלָא, מדת
המרחק מן העיר מודיעים לירושלים, חֲמִשָּׁה עָשָׂר מִלִּין הָיוּ ו–היו.
נמצא שלדעת רבי עקיבא, העומד בחצות היום במרחק חמשה
עשר מיל מירושלים, נחשב כעומד בדרך רחוקה. הגמרא מפרשת
מדוע ביאר עולא כך את דעת רבי עקיבא. אומרת הגמרא: עולא
סָבַר לֵה כִּי הָא דְאָמַר ו–כמו שאמר] דָּבָר בְּרַב פִּי חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
בְּמָה מְחַלְּף אֲדָם בִּינוּנִי בִּינוּנֵי שְׁהִידִים וְהַלִּילָה שׁוֹיִם בּוֹ, כשהוא
הולך מעלות השחר ועד צאת הכוכבים, עֲשָׂרָה פְּרָסָאוֹת שָׁחַן
ארבעים מיל. וחשבון החלוקה הוא כך: מַעֲלֹת הַשֶּׁחַר וְעַד הַנֵּץ
הַחֹמָה הוא זמן הליכת חֲמִשָּׁת מִלִּין, וכן מִשְׁקִיעַת הַחֹמָה וְעַד צֵאת
הַכּוֹכָבִים חֲמִשָּׁת מִלִּין, וכאשר נפחית עשרה מיל אלו שמעלות
השחר עד הנץ ומהשקיעה עד צאת הכוכבים, פָּשׁוּ לָהּ תִּלְתֵּין –
נשארים מנץ החמה עד השקיעה שלשים מיל. וכך היא חלוקתם:
חֲמִיִּסִּר מִצְפָּרָא לְפָלְגָא דְיוֹמָא – חמשה עשר מיל מהבוקר ונץ
החמה] עד חצות היום, וְחֲמִיִּסִּר מִפְּלָגָא דְיוֹמָא לְאַחֲרָתָא – וחמשה
עשר מיל מחצות היום עד הערב [ושקיעת החמה].

ומאחר ונתבאר שלדעת עולא מחצות היום עד שקיעת החמה
הוא זמן הילוך חמשה עשר מיל, נמצא שמה שאמר שהעומד
בחצות היום רחוק מירושלים חמשה עשר מיל זו היא דרך רחוקה,
היינו שהוא רחוק מירושלים מרחק הילוך שמחצות היום עד
שקיעת החמה. הגמרא מבארת מדוע תלה עולא את פטור דרך
רחוקה בזמן הליכה מחצות עד השקיעה. אומרת הגמרא: עוֹלָא
לְטַעְמָהּ – עולא אמר כן לשיטתו בהגדרת פטור דרך רחוקה,
דְּאָמַר עוֹלָא, אִי זֶה הוּא דֶּרֶךְ רְחוֹקָה, כֹּל שְׂאִין כּוֹל לִיבְנָם לַעֲזֹרָה
בְּשַׁעַת שְׁחִיטָהּ שֶׁל קָרֵב הַפֶּסַח. כלומר, כל שעומד במקום שגם אם
ילך משם לירושלים בכל שעת השחיטה לא יגיע לעזרה, פטרה
אותו התורה מלהקריב את הפסח בזמנו, וכיון שמן התורה שעת
שחיטת הפסח היא מחצות היום עד שקיעת החמה, לכן תלה
עולא את פטור דרך רחוקה בזמן הילוך חמשה עשר מיל שמחצות
עד השקיעה.

הגמרא מבארת מהיכן נלמד שמעלות השחר עד נץ החמה הוא
זמן הליכת חמשה מיל: אָמַר מֶר – הובא לעיל בדברי רבי יוחנן,
שִׁמְעֵלוֹת הַשֶּׁחַר עַד הַנֵּץ הַחֹמָה הוא זמן הליכת חֲמִשָּׁת מִלִּין.
מבררת הגמרא: מָנָא לָן – מנין לנו כך, דְּכַתִּיב – שנאמר לגבי הצלת
לוט בן אחיז של אברהם על ידי המלאכים בשעת הפיכת סדום
(בראשית ט טז), 'וְכִמּוֹ הַשֶּׁחַר עָלָה וְיֵאֵיצוּ הַמַּלְאָכִים וְגו' בְּלוֹט לְאִמֶּר,
קום קח את אשתך וגו', פֶּן תִּסְפָּה בְּעֶזְרֵי הָעִיר, הרי שהיה לו
בסדום בעלות השחר, וְכַתִּיב – ונאמר שם עוד, אחר שביקש לוֹט
מהמלאכים להמלט אל העיר צוער (שם ט כט), 'הַשֶּׁמֶשׁ יָצָא עַל
הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא צוֹעֵרָה', כלומר, בזמן יציאת השמש להיראות
בארץ שהיא שעת נץ החמה, בא לוֹט לַעֲזֹרָה, וְאָמַר רַבִּי חֲנִינָא,
לְדִידֵי חַיִּי לִי הִוא אַחֲרָא – אני ראיתי את המקום שהוא שמסודם
לַעֲזֹרָה, וְהָיוּ ו–היו שם חֲמִשָּׁה מִלִּין, נמצא שמעלות השחר עד

משיבה הגמרא: קָסָבַר – סובר רבי שאיסור מִגְדָּף שנאמר בתורה
(במדבר טו ז), 'אֵת ה' הוא מִגְדָּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוּהוּ',
הֵינּוּ שְׁהוּא מִקֶּרֶב ו–מקלל] את הַשֶּׁם, ועל כך חייב כרת, וְכַתִּיב
בְּמִקְרָא אֵת הַשֶּׁם (ויקרא כד טו) 'אִישׁ אִישׁ כִּי יִקְלַל אֱלֹהֵיו וְנִשְׁא חֲטָאוֹ',
וְנִמַּר הָאִי 'חֲטָאוֹ' דְּהָכָא מ'חֲטָאוֹ' דְּהָתָם – ולומד רבי בגזירה שוה
את תִּיבַת 'חֲטָאוֹ' שנאמרה בפסח שני מ'חֲטָאוֹ' שנאמר במברך את
השם, מֶה לְחַלֵּן – במברך את השם שנאמר בו 'חֲטָאוֹ', יש חיוב
כָּרַת, כפי שנאמר במגדף 'ונכרתה' וּמִגְדָּף הֵינּוּ שֶׁמִּבְרַךְ אֵת הַשֶּׁם
אָף כָּאֵן נָפִי – גם בפסח שני שנאמר בו 'חֲטָאוֹ' יש חיוב כָּרַת.

הגמרא מבארת את דעות החולקים על רבי: וְרַבִּי נִתָּן סָבַר,
שדורשים את הפסוק באופן אחר, 'וְחָרַל לַעֲשׂוֹת הַשֶּׁם וְנִכְרְתָה
הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִעַמּוּהוּ', כִּי קָרַב ה' לֹא הִקְרִיב בְּמַעֲדוֹ, דְּהָא 'כִּי' לְשׁוֹן
'וְהָא' הוּא – שתיבִית 'כִּי' שנאמרה כאן בפסוק, היא מלשון 'שהרי',
ומשמשת כנתינת טעם למה שנאמר קודם, וְהָכִי קָאָמַר רַחֲמֵנָא –
וכך אומרת התורה, 'וְחָרַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה', שאם לא עשה
את הפסח בראשון חייב כרת, וְהָא ו–שהרי] 'קָרַב ה' לֹא הִקְרִיב
בְּמַעֲדוֹ', כלומר, שהרי לא הקריב את הפסח בְּרִאשׁוֹן, ונמצא לפי
ביאורו של רבי נתן בפסוק, שיש חיוב כרת רק על פסח ראשון ולא
על השני.

שואלת הגמרא: לרבי נתן שסובר שאין חיוב כרת על פסח שני,
הָא 'חֲטָאוֹ' יִשְׂא מָא עֲבִיד לִיה – מה הוא לומד מהתיבות 'חֲטָאוֹ'
ישא. משיבה הגמרא: קָסָבַר – רבי נתן סובר, שִׁמְנָדָף שנאמר בו
חיוב כרת לֹא הֵינּוּ מִקֶּרֶב אֵת הַשֶּׁם – אין פירושו שמברך את השם,
אלא מגדף פירושו שמזמר ומשורר לעבודה זרה, ואם כן אין לנו
לימוד על מברך את השם שחייב כרת, וְנִמַּר הָאִי 'חֲטָאוֹ' דְּהָתָם
'מָה' 'חֲטָאוֹ' דְּהָכָא – ולכן הוא לומד את תִּיבַת 'חֲטָאוֹ' האמורה
במברך את השם, בגזירה שוה מתיבת 'חֲטָאוֹ' האמורה בפסח, מֶה
הָכָא – כשם שכאן בפסח שנאמר בו 'חֲטָאוֹ' יש חיוב כָּרַת, אָף
הָתָם במברך את השם שנאמר בו 'ונשא חֲטָאוֹ' חייב כָּרַת, ולכן
נאמר בפסח 'חֲטָאוֹ' ישא' ללמד שיש חיוב כרת למברך את השם.
הגמרא מבארת את שיטת רבי חנניא בן עקיבא: וְרַבִּי חֲנִנְיָא בֶּן
עֲקִיבָא סָבַר, שכך דורשים את הפסוק, 'וְחָרַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח
וְנִכְרְתָה', הֵינּוּ, אם לא עשה פסח ראשון חייב כרת, אִי ו–אם] 'קָרַב ה'
לֹא הִקְרִיב בְּמַעֲדוֹ', כלומר, אם לא עשה גם את הפסח בְּשֵׁנִי.
נמצא לפי ביאורו של רבי חנניא בפסוק, שאף על הראשון אינו
חייב כרת אלא אם כן לא עשה גם את השני.

שואלת הגמרא: וְהָא 'חֲטָאוֹ' יִשְׂא מָא עֲבִיד לִיה – מה לומד רבי
חנניא בן עקיבא מהתיבות 'חֲטָאוֹ' ישא, הרי לדעתו אין חיוב כרת
על פסח שני בפני עצמו. משיבה הגמרא: בְּרִאשׁוֹן – כפי שאמרנו
לשיטת רבי נתן, שלומדים מ'חֲטָאוֹ' ישא' חיוב כרת למברך את
השם.

הגמרא מסכמת את הדינים היוצאים ממחלוקתם: הִלְכָּהּ, הוּדִי בָּהּ
וְכֹה – ביטל את הפסח הראשון והשני במזיד, דְּבָרֵי חֲכָיִי כרת.
שֶׁנֶּה בָּהּ וְכֹה, דְּבָרֵי חֲכָיִי מִכְרַת, שאין חיוב כרת אלא במזיד.
הוּדִי בְּרִאשׁוֹן וְשֶׁנֶּה בְּשֵׁנִי, לְרַבִּי וְלְרַבִּי נִתָּן מְחִיבֵי – חייב כרת על
הראשון, שלדעתם פסח שני אינו מתקן את חיוב הכרת על
הראשון, וְלְרַבִּי חֲנִנְיָא בֶּן עֲקִיבָא פְטוּר, כיון שלא הוּדִי אף בשני הרי
הוא מתקן את חיוב הכרת שנתחייב על הראשון ופטורו מכרת.
שֶׁנֶּה בְּרִאשׁוֹן וְהוּדִי בְּשֵׁנִי, לְרַבִּי חֲכָיִי כרת על שהויד בשני, שרבי
סובר שגם על פסח שני לבדו יש חיוב כרת, וְלְרַבִּי נִתָּן וְלְרַבִּי חֲנִנְיָא
בֶּן עֲקִיבָא פְטוּר, כיון שהם סוברים שלא נאמר חיוב כרת אלא על
פסח ראשון, והרי שגג בו.

משנה

כאמור לעיל (צב), מי שהיה בדרך רחוקה פטור מלהקריב את קרבן
הפסח בזמנו בארבעה עשר בניסן, ומקריבו בארבעה עשר באייר.
משנתנו מבארת מה היא 'דרך רחוקה'.
מבררת המשנה: אִיזוּ הִיא דֶּרֶךְ רְחוֹקָה הפוטרת מהקריב הפסח
בזמנו. מבארת המשנה: כל שעומד בחצות היום מן הַמִּוִּדְיעִים

נץ החמה הוא זמן הליכת חמשה מיל.

לעיל הובאו דברי עולא, שפטור דרך רחוקה הוא כאשר אינו יכול להכנס לעזרה בכל שעת שחיתת הפסח. הגמרא חוזרת לדון בדבריו, ומביאה את דעת רב יהודה החולקת עליהם: **גופא** – נשוב לעצם דברי עולא. **אמר עולא, איזה הוא דרך רחוקה, כל שאין יכול ליכנס בכל שעת השחיטה של קרבן הפסח, והיינו שעומד בחצות היום במקום שאינו יכול להכנס לעזרה קודם שתשקע החמה. ורב יהודה חלק ואמר, שדרך רחוקה היא, כל שאין יכול ליכנס לירושלים בכל שעת אכילה של קרבן הפסח, והיינו כל ליל חמשה עשר בניסן.**

לעיל (א) נחלקו עולא ורב יהודה לענין אדם שהוא טמא ביום ארבעה עשר בניסן מחמת שנגע בשרץ ולא טבל, אם יכול שלוחו להקריב עבורו את קרבן הפסח, לעולא יכול שלוחו להקריב עבורו, ולרב יהודה אינו יכול. הגמרא מקשה על שיטת שניהם כאן בפטור דרך רחוקה, משיטתם לעיל לענין טמא שרץ: **אמר ליה רבה לעולא, לדידך קשיא, ולרב יהודה קשיא** – על שיטתך קשה, וכן על שיטת רב יהודה. **לדידך קשיא** – על שיטתך קשה, **ואמרת** – שהרי אמרת שדרך רחוקה היא, **כל שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה, והיינו עד שקיעת החמה, ופטרה אותו התורה מלהקריב את הפסח בזמנו אף שהוא יכול להכנס בזמן אכילת הפסח, והא** – **והרין טמא שרץ** – אדם שהוא טמא מחמת שנגע בשרץ, **דאין יכול ליכנס למקדש בשעת שחיטה** מחמת טומאתו, **וקאמרת** – ואמרת לעיל (א), **שוחטין את הפסח וזרקין את דמו על טמא שרץ** – עבור טמא שרץ, הרי שאף שאינו יכול להכנס בשעת שחיטה, לא פטרה אותו התורה מלהקריב את הפסח בזמנו, כיון שיכול להכנס בשעת אכילה, אם כן מדוע פטרה התורה את העומד

בדרך רחוקה מחמת שאינו יכול להכנס בשעת שחיטה, הרי הוא יכול להכנס בשעת אכילה. וכן לרב יהודה קשיא, **דאמר שדרך רחוקה היא, כל שאין יכול ליכנס לירושלים בשעת אכילה, והיינו ליל חמשה עשר בניסן שהוא זמן אכילת הפסח, ולדבריו כל שהוא ראוי לאכול את הפסח בלילה, חייב לשחוט את הפסח בזמנו, והא** – **והרין טמא שרץ, דייכול ליכנס בשעת אכילה, שהרי אחר טבילה והערב שמש של יום ארבעה עשר הוא טהור, ויכול לאכול את הפסח בליל חמשה עשר, ואף על פי כן קאמר רב יהודה לעיל (שם), אין שוחטין את הפסח ואין זורקין את דמו על טמא שרץ.** **אמר ליה** עולא לרבה, **לא לדידי קשיא ולא לרב יהודה קשיא** – לא על שיטתי קשה ולא על שיטת רב יהודה קשה, **לדידי לא קשיא** – על שיטתי לא קשה, כי דרך רחוקה לטהור ואין דרך רחוקה לטמא – את פטור דרך רחוקה נתנה התורה רק לאדם טהור, שעוכבו הוא מחמת שהוא עומד בדרך רחוקה, וכיון שבפטור זה הוזכרה עשייה, שנאמר (במדבר ט יג) **והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא יהיה וחדל לעשות הפסח, לכן אמרתי שפטור זה הוא למי שאינו יכול להכנס בשעת שחיטה, כי השחיטה היא עשיית הפסח. אך פטור אדם טמא אף שהוא מוזכר באותו פסוק, אינו נכלל בפטור דרך רחוקה התלוי בשעת שחיטה, אלא פטורו תלוי בשעת אכילה, שנאמר בפסוק (שם טו ט) 'טמא לנפש', הרי שכתבה התורה את פטור טומאה דווקא בטומאת מת שהיא ארוכה [שבעה ימים] ומחמתה אינו יכול להכנס גם בשעת אכילת הפסח, ולא בטמא שרץ שיכול לטבול ויהיה ראוי לאכול את הפסח בלילה, ומוכח שפטור טמא תלוי בשעת אכילה, וכיון שבטמא שרץ אין עיכוב מצד האכילה, לכן אמרתי ששוחטים וזורקים על טמא שרץ, אף שאינו יכול להכנס בשעת שחיטה.**